

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiwels.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za polleta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 19. oktobra 1853.

List 84.

Še en svet zoper krompirjevo gnjilobo, ki bi morda utegnil pomagati.

Letos so ljudje tukaj, — le škoda, da je premalo ga bilo posajenega, — večidel prav zdrav krompir skopali, ki je lepo zdebelil in je tudi kaj prijetnega okusa.

Kako pa, da se je letos podzemljic navadna bolezen bolj ognila? Naj „Novicam“ izročim, kar sim sam o tem opazil:

Zavolj debelega snega, ki je še po veliki noči dvakrat tako ceste tu zasul, da se vozarji kar niso ganiti mogli, dokler ni bil sneg prekidan, ni nihče mogel pred velikim travnom podzemljic posaditi. Na velikonočni torek sim jaz tukej skozi zamete dal prevore skidati, skozi ktere so krave na vodo hodile. Tudi sim bil preteklo jesen na severno-izhodni strani, kjer beržda nikdar še ni družega razun germovja rastle, dal goščavo posekati za podzemljice. Spomladi je pa sneg posebno pod osojno pozno skopnil, je tudi hosta pozno požgana bila, in požar je bil še precej dobro z gnojem potrošen, kamor se je še le h koncu velikega travna nekaj mernikov krompirja posadilo. Zemlja je terda bila, skozi ktero je krompir kaj počasi odganjal; kader je pa osut bil, je bil tamne zelene barve, kajti gnoja mu ni manjkalo, in je rastle, da je bilo kaj. Po svetem Jakobu začne evesti; pa tudi huda suša ga jame pritiskati, plitvo in kamnito parst sonce skozi in skozi prepeče in pred velikim Šmarnom nad krompir gnjiloba plane. Krompirjevec se po nekterih krajih začne pri tleh sušiti, smerdeti in se, kakor od slane poparjen, osipati. Po tistih krajih, kjer je krompirjevec jako pohabljen bil, tudi ni bilo le enega zdravega krompirja najti, drugod se je pa semtertje že še našel, toda orehove debelosti ni presegel.

Ko tedaj lep kos krompirja žalostno v nemar pustim, začne burja pihlati, razbeljeno zemljo razhladi in verh tega jo še dež dobro premoči, in krompir se zopet nekoliko okreva, vendar nisim dosto od njega dočakoval.

O svetem Mihelu pa dam krompir pokopati, ki je zastran suše na plitvi zemlji le bolj srednje debelosti, scer pa je za jesti prav prav dober in kar naj manjši gnjilobe ni nad njim zapaziti.

Kam pa je gnjili krompir zginul, ker bi se ga bilo na tistem kraji v eni dōbi morda komaj peti del našlo brez gnjilobe?

O velikem Šmarnu je krompir, dasiravno je suša bila, skorej naj lepši cvetel, in tu ga bolezen napade; ko je pa v krompirju rastlinska moč še krepka bila in jo še dež zravno podprē, ona strupeno gnjilobo popolnoma premaga in krompir vēs ozdravljen lepo dozori. To prikazen pa tudi nam drugod natvora poterdi; na priliko, naj krepkega mladenca kaka bolezen napade, ga bo umen zdravnik lože izlecil, kakor starčka v ravno

tisti bolezn; ker je že životvorna moč opešala, bo zdravnik dokaj posla ž njim imel, in starček bo še na poslednje od sreče imel govoriti, ako le piškavec ostane.

Potem bi bilo torej svetovati: naj se tisti krompir, ki se misli čez zimo ohraniti, zlo pozno sadi, da bo on, kakor krepki mladenec bolezen, ki je dosihmal v prvi polovici velikega serpana neugodno prišla, ročno premagal in otresel. Kjer so pa bolj topli kraji in kjer tudi krompir v mesta poprodajo, je prav, da ga toliko, kolikor bi se ga zato porabilo, spomladi tako rano (zgodej) sadē, da ga že po svetem Jakobu pred prihodom gnjilobe iz zemlje vzeti zamorejo.

Pol mernika krompirja sim bil tudi z grahom pocepil, to je: v vsaki kosček krompirja sim bil dobro globoko zernice graha utisnil. Ti krompir je bil na dobro pognojeno detelišče posajen. Krompir je močno raste in perje je bilo po zelenjavi razločno, sledu gnjilobe ni bilo opaziti, in krompir je lepo zdebelil, ki je pa za kuhati terd in skorej da po grahu slad. Ako me Bog poživi, bom to še poskusil, zakaj tudi grah nekej zaleže.

Tudi sim ječmen v krompir cepil, kar pa ne kaže dobrega izida, ker ječmen iz zerna v dobri parsti preveč bil požene, zemljo spije in krompir zamori.

Namest z ječmenom bom raji nekoliko s turšico poskusil. Ne scer, da bi dozorila, temuč le, da se živini za hrano požanje, kakor dobro odraste in jame krompirju zabavljati.

Križnogorski.

Za poduk in kratki čas.

Kako je nek mož copernico preganjal.

Resnična prigodba.

Od kar imamo zdravnišnico za živino v Ljubljani, hodijo ljudje iz vsih krajev za svet in pomoč popraševati. Vsakemu se rado svetje, in če je treba, tudi zdravila dajo. Tu pa imajo zdravniki tudi priložnost se prepričati, koliko debelih vrah je še med našim ljudstvom in kako globoko so vkoreninjene v njem. Dosto ljudi je, katerim se véra na copernice po nobeni ceni iz glave spraviti ne dá; naj se jim še tako na pamet in na dušo govori, vse nič ne pomaga; — „ja“ — reče in se za ušesi popraska — „popolnoma prazna pa vendar ne more ta reč biti, ker se toliko sliši od teh „hudičevih bab“.

Marsikteri človek se ne dá na nobeno vižo prevēriti. Lani je prišel iz Koroškega dva dni hodā deleč tak terdoglavnež k nam, da bi mu dali kak pomoček zoper copernico, ktera vsakemu njegovemu teletu v malo tednih po rojstvu naredi, da hirati začne in pogine. Popraševali smo ga po vsem, kar bi utegnulo mladim živinčutom škodljivo biti in zvedili smo na zadnje, da stoji v zlo merzlem hlevu vodnjak (štirna), kterege nasledek je gotovo, da se mlada živina, ki je prvi čas zlo ob-